

Nr 14.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion om viss ändring i sammanräkningsförfarandet vid allmänna val i syfte att skydda valhemligheten.

Uti en inom första kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 239, av herr *Lundgren* hemställes, »att riksdagen måtte besluta sådana ändringar i gällande bestämmelser, att sammanräkningen av resultatet vid mycket små valdistrikt sker för större enheter samt att konstitutionsutskottet måtte utarbета de förslag till lagändringar som eventuellt erfordras».

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Enligt 31 § 1. lagen om val till riksdagen skall med vissa undantag varje kommun bilda ett valdistrikt. De viktigaste undantagen äro följande: Om stad är delad i valkretsar för val av stadsfullmäktige, utgör varje sådan valkrets ett valdistrikt vid riksdagsmannaval, såvida icke valkretsen delas i två eller flera valdistrikt, vilket må ske när så finnes lämpligt. Om landskommun är delad i valkretsar för val av kommunalfullmäktige, utgör varje sådan valkrets ett valdistrikt vid riksdagsmannaval, därest icke ytterligare delning beslutas till följd av samfärdselförhållanden eller andra orsaker. För landsbygden gäller regelmässigt, att om antalet invånare i kommun eller valkrets för kommunalfullmäktigeval överstiger 3 000, skall kommunen eller valkretsen delas i två eller flera valdistrikt med högst 3 000 invånare. — Enligt 3 § kommunala vallagen skall varje kommun eller del av kommun, som enligt lagen om val till riksdagen utgör ett valdistrikt vid val till andra kammaren, bilda ett valdistrikt vid val av landstingsmän, kommunalfullmäktige eller stadsfullmäktige.

Den möjlighet till långtgående uppdelning i valdistrikt, som bestämmelserna i ämnet bereda, har flitigt utnyttjats. Sålunda voro vid 1948 års andrakammarval exempelvis Västerbottens läns 30 landskommuner indelade i icke mindre än 461 valdistrikt. En följd av uppdelningen i ett stort antal valdistrikt är, att antalet röstberättigade inom varje distrikt kan bli lågt. Särskilt markant var detta förhållande inom nyssnämnda län, där av 314 distrikt med mindre än 250 röstberättigade 105 hade under 100 röstberättigade. Medeltalet röstberättigade inom varje valdistrikt var för hela riket vid samma val för landsbygden 564 och för städerna 2 029.

I förevarande motion hävdas, att i valdistrikt med mycket få valdelta-

gare möjlighet till valhemlighetens röjande föreligger vid den preliminära röstsammanräkning, som verkställes av valförrättarna. Med anledning härav får utskottet anföra följande. Vid den preliminära sammanräkningen öppnas valkuverten och ordnas valsedlarna i grupper efter väljarbeteckning. Härigenom blir det emellertid ingalunda klarlagt, huru den enskilde väljaren röstat ens för det fall, att blott någon eller några få bland väljarna avgivit sin röst för visst parti. För att man av rösternas fördelning med någon större grad av sannolikhet skall kunna sluta sig till huru viss väljare röstat, erfordras, att denne tillkännagivit sin allmänna politiska uppfattning eller sin inställning till ifrågavarande val eller ock att särskilda omständigheter föreligga, vilka kunna giva anledning till antagande att väljaren hyser en viss politisk åsikt. Men då är det dessa förhållanden och ej den vid den preliminära röstsammanräkningen konstaterade fördelningen av rösterna, som är avgörande för antagandet — mer än ett antagande kan det aldrig bli — att den enskilde väljaren röstat med visst parti. Valhemligheten äventyras enligt utskottets mening därför icke såsom motionären antagit genom den nuvarande utformningen av bestämmelserna om den preliminära röstsammanräkningen, varför utskottet avstyrker det föreliggande förslaget.

Utskottet hemställer alltså,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 1 mars 1951.

På konstitutionsutskottets vägnar:

HARALD HALLÉN.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Jones Erik Andersson, Karl August Johanson, Herlitz, Hällgren*, Gustav Emil Andersson*, Bergh, Sandberg, Fritjof Thun, Damström och Weiland*; samt

från andra kammaren: herrar Hallén, Petterson i Norregård, Norén, Swedberg, Spångberg, Jonsson i Haverö, Nordkvist, Hammar, Bark* och Braconier.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar *Herlitz*, *Bergh* och *Braconier*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

Det kan enligt utskottets mening icke bestridas, att uppdelningen i mycket små valdistrikt — som i och för sig är synnerligen önskvärd på sådana orter, där det eljest blir svårt för de röstberättigade att inställa sig vid valet — är ägnad att medföra allvarliga risker för att valhemligheten röjes. Såvitt utskottet kan förstå, borde också dessa risker kunna elimineras genom den av motionären ifrågasatta anordningen. Huru denna bör utformas måste emellertid bliva föremål för utredning.

På grund av vad nu anförts hemställer utskottet,

att riksdagen i anledning av motionen I: 239 av herr *Lundgren* måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning angående sådana ändringar i vallagarna, att rösternas preliminära sammanräknande för mycket små valdistrikt äger rum först sedan rösterna för flera valdistrikt sammanförts, samt om framläggande för riksdagen av det förslag vartill utredningen kan föranleda.
